

Sygn. akt I ACa 286/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Beata Kozłowska

Sędziowie: SA Robert Obrębski

SO del. Paulina Asłanowicz (spr.)

Protokolant: sekretarz sądowy Marta Puskarska

po rozpoznaniu w dniu 25 listopada 2016 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Fabryki (...), (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Rozwoju

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 listopada 2014 r., sygn. akt I C 1207/13

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym w części oddalającej powództwo o zapłatę kwoty 39800 zł (trzydzieści dziewięć tysięcy osiemset złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz w punkcie drugim i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Paulina Asłanowicz Beata Kozłowska Robert Obrębski

Sygn. akt I ACa 286/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 15 października 2013 roku (...) Fabryka (...), (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa - Ministra Gospodarki kwoty 110000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Powódka wskazała, że swoje roszczenie wywodzi z odpowiedzialności pozwanego za wydanie niezgodnej z prawem decyzji w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo - odbiorczego przedsięwzięcia pod nazwą (...) (...) w K.. Orzeczenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 22 stycznia 1958 roku zostało bowiem unieważnione przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia 30 czerwca 1999 roku. Jako wysokość poniesionej szkody powódka wskazała na różnicę pomiędzy majątkiem odzyskanym a utraconym, uznając za miarodajną wycenę na poziomie cen z dnia 31 października 2003 roku, a stanu z dnia 1 kwietnia 1950 roku. Powódka wskazała, że dochodzi części roszczenia, to jest kwoty 100000 zł z tytułu poniesionej straty oraz kwoty 10000 zł z tytułu utraconych korzyści.

Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Gospodarki wniósł o odrzucenie pozwu, a w przypadku odmowy odrzucenia pozwu o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania. Pozwany wskazał na prekluzję roszczeń powodowej spółki, ich przedawnienie oraz nieudowodnienie szkody i jej wysokości.

Wyrokiem z dnia 24 listopada 2014 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i zasądził od (...) Fabryki (...), (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższy wyrok wydany został w oparciu o następujące ustalenia i rozważania prawne:

Zarządzeniem z dnia 24 marca 1950 roku Minister Przemysłu Lekkiego ustanowił przymusowy zarząd państwowy nad przedsiębiorstwem (...) w K.. Na mocy orzeczenia numer 47 Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 24 sierpnia 1950 roku Skarb Państwa przejął przedsiębiorstwo na własność. W dniu 22 stycznia 1958 roku Minister Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych wydał orzeczenie, na mocy którego zatwierdził protokół zdawczo - odbiorczy przedsiębiorstwa. Decyzją z dnia 19 czerwca 1997 roku Minister Gospodarki stwierdził nieważność zarządzenia Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 24 marca 1950 roku w sprawie ustanowienia zarządu przymusowego oraz orzeczenia Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 24 sierpnia 1950 roku w sprawie przejęcia przedsiębiorstwa na własność Państwa. Wnioskiem z dnia 17 czerwca 1998 roku (...) (...)h wystąpiła do Ministra Gospodarki o przyznanie odszkodowania. Minister Gospodarki decyzją z dnia 24 listopada 1998 roku odmówił przyznania odszkodowania z uwagi na fakt, iż w obrocie prawnym nadal istniało orzeczenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 22 stycznia 1958 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo - odbiorczego przedsiębiorstwa. Akt ten został unieważniony przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia 30 czerwca 1999 roku. Spółka ponownie wystąpiła do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o przyznanie odszkodowania, a wniosek ten został przekazany Ministrowi Gospodarki do rozpoznania według właściwości. Decyzją z dnia 2 marca 2009 roku Minister Gospodarki umorzył postępowanie w tym przedmiocie. Na skutek skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie decyzja ta została uchylona. Wyrokiem z dnia 21 lutego 2011 roku Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę kasacyjną Ministra Gospodarki na to orzeczenie. Postanowieniem Ministra Gospodarki z dnia 4 kwietnia 2012 roku wniosek powodowej spółki został zwrócony. Postępowanie administracyjne zakończyło się utrzymaniem w mocy przez Ministra Gospodarki postanowienia własnego z dnia 4 kwietnia 2012 roku w przedmiocie zwrotu wniosku, który był następstwem wydania przez Sąd Najwyższy uchwały z dnia 31 marca 2011 roku w sprawie o sygnaturze akt III CZP 112/10, wskazującej, iż dochodzenie szkody wyrządzonej przez wadliwą decyzję administracyjną, podjętą przed dniem 17 czerwca 2004 roku możliwe jest wyłącznie przed sądami powszechnymi, niezależnie od tego czy stwierdzenie wadliwości decyzji podjętej przed dniem 1 września 2004 roku nastąpiło po tym dniu, czy też nastąpiło wcześniej.

Wartość szkody powódki wynikająca z różnicy wartości składników majątkowych w postaci ruchomości według stanu na datę przejęcia przedsiębiorstwa powódki i według stanu na datę 19 czerwca 1997 roku wynosi 39800 zł. Jest to wartość rynkowa utraconych składników majątkowych na dzień sporządzenia opinii przez biegłego.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo podlega oddaleniu w całości wobec skutecznie podniesionego zarzutu przedawnienia. Przyjmując za zasadny zarzut przedawnienia roszczenia Sąd I – ej instancji miał na uwadze fakt, iż w sprawie dochodzonego roszczenia zapadł wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 4 września 2000 roku w sprawie o sygnaturze akt I C 2545/98, w którym oddalono powództwo. W uzasadnieniu tego wyroku Sądu Okręgowego wskazano, iż przyczyną dla której powództwo zostało oddalone był brak stwierdzenia wadliwości decyzji zatwierdzającej protokół zdawczo - odbiorczy. Wyrokiem z dnia 28 listopada 2001 roku wydanym w sprawie sygnaturze akt I ACa 409/01 Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację spółki.

Wskazał ponadto Sąd Okręgowy, iż już w uzasadnieniu decyzji z dnia 24 listopada 1998 roku odmawiającej przyznania odszkodowania powodowej spółce Minister Gospodarki wskazał że wniosek o przyznanie odszkodowania może być przedmiotem rozpatrywania w momencie zakończenia postępowania dotyczącego oceny legalności orzeczenia Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 22 stycznia 1958 roku. Dalej organ

wydający decyzję wskazał, iż skutek odszkodowawczy można łączyć jedynie ze składnikami majątkowymi bezprawnie znacjonalizowanego przedsiębiorstwa wymienionymi w protokole zdawczo - odbiorczym, który został zatwierdzony orzeczeniem z dnia 22 stycznia 1958 roku. Jednocześnie w końcowym fragmencie uzasadnienia decyzji wskazano, że strona niezadowolona z decyzji może wnieść powództwo do sądu powszechnego w terminie trzydziestu dni od daty doręczenia decyzji. Dopiero decyzją z dnia 30 czerwca 1999 roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji stwierdził nieważność orzeczenia z dnia 22 stycznia 1958 roku w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo - odbiorczego. Minister Gospodarki decyzją z dnia 7 sierpnia 2009 roku utrzymał w mocy wcześniejszą swoją decyzję z dnia 2 marca 2009 roku w przedmiocie umorzenia postępowania w sprawie przyznania odszkodowania. W tej decyzji wskazano, że jest to decyzja ostateczna, a zatem przyjmując możliwie najkorzystniejszą dla powódki interpretację zapadłych rozstrzygnięć w postępowaniu administracyjnym i sądowym należało uznać, że najpóźniej z datą 2 marca 2009 roku stronie powodowej przysługiwało uprawnienie do wstąpienia na drogę sądową z żądaniem zapłaty odszkodowania. W tej dacie powódka dysponowała ostateczną decyzją administracyjną co do wypłaty odszkodowania. Powyższe skutkuje przyjęciem, że trzyletni termin przedawnienia z art. 160 k.p.a. upłynął w dniu 3 marca 2012 roku. Pozew w niniejszej sprawie, jak wynika z daty stempla pocztowego, został wniesiony w dniu 10 października 2013 roku, a zatem po upływie wyżej wskazanego terminu przedawnienia.

Strona powodowa w odpowiedzi na zarzut przedawnienia podnosiła okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie w dochodzeniu roszczenia z przywołaniem treści art. 5 k.c. Sąd Okręgowy uznał iż stanowisko powódki nie zasługuje uwzględnieniu, albowiem przez cały czas trwania postępowania administracyjnego spółka była reprezentowana przez pełnomocników profesjonalnych, a w uzasadnieniu decyzji wskazano powódce na możliwość dochodzenia odszkodowania przed sądem powszechnym, musiała mieć zatem wiedzę i świadomość co do biegu terminu przedawnienia. Wybór przez spółkę sposobu uzyskania odszkodowania poprzez kwestionowanie kolejnych rozstrzygnięć administracyjnych w drodze przysługujących jej środków zaskarżenia w tym postępowaniu nie mógł mieć znaczenia dla biegu terminów prawa cywilnego. Bez znaczenia dla biegu terminu przedawnienia pozostaje bowiem kwestia wyboru dalszej drogi zaskarżenia w wewnętrznym postępowaniu administracyjnym czy postępowaniu sądowno - administracyjnym. To, że od ostatecznych decyzji przysługuje szczególnie środek, jakim jest skarga do sądu administracyjnego, nie wpływa na bieg terminu przedawnienia.

Z podanych wyżej przyczyn Sąd Okręgowy oddalił powództwo w całości, rozstrzygając o kosztach postępowania stosownie do jego wyniku i treści art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniosła powódka, zaskarżając go w części oddalającej powództwo co do kwoty 39800 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 160 § 6 k.p.a. (w brzmieniu przed jego uchycieniem) w związku z art. 16 § 1 k.p.a. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że roszczenie o odszkodowanie uległo przedawnieniu. Z ostrożności procesowej, na wypadek niepodzielenia przez Sąd powyższego zarzutu, powódka zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 5 k.c. poprzez błędne przyjęcie, iż podniesienie przez pozwanego zarzutu przedawnienia nie stanowi nadużycia prawa podmiotowego.

Z uwagi na te zarzuty powódka wniosła o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez zasądzenie na rzecz (...) Fabryki (...), (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwoty 39800 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, za obie instancje, ewentualnie o uchycenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia w zakresie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację pozwany Skarb Państwa – Minister Gospodarki wniósł o jej oddalenie w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Prawidłowe ustalenie początku biegu terminu przedawnienia i ocena, czy powódka wystąpiła z roszczeniem przed jego upływem wymaga usystematyzowania, uzupełnienia i korekty ustaleń stanu faktycznego dokonanych przez Sąd Okręgowy w oparciu o dokumenty zgromadzone w aktach sprawy i dołączonych na etapie postępowania apelacyjnego aktach postępowania administracyjnego. Wynika z nich, że zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 24 marca 1950 roku w sprawie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad przedsiębiorstwem oraz orzeczenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 24 sierpnia 1950 roku zostały unieważnione w dniu 19 czerwca 1997 roku. W dniu 24 listopada 1998 roku Minister Gospodarki odmówił spółce przyznania odszkodowania z uwagi na to, że w obrocie pozostała decyzja Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 22 stycznia 1958 roku o zatwierdzeniu protokołu zdawczo – odbiorczego przedsiębiorstwa, gdyż tylko po stwierdzeniu wszystkich decyzji nacjonalizacyjnych powstaje podstawa prawna do roszczenia odszkodowawczego. Decyzja stwierdzająca nieważność zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego wydana została w dniu 30 czerwca 1999 roku, a doręczona pełnomocnikowi powódki w dniu 13 lipca 1999 roku.

Wyrokiem z dnia 4 września 2000 roku Sąd Okręgowy w Warszawie, wydanym pod sygnaturą akt I C 2545/98, oddalił powództwo o zapłatę kwoty 14976652 zł tytułem odszkodowania, podnosząc w uzasadnieniu tego orzeczenia, że dla zaistnienia roszczenia odszkodowawczego określonego w art. 160 k.p.a. niezbędne jest uchylene decyzji zatwierdzającej protokół zdawczo – odbiorczy, stanowiący integralną część orzeczenia właściwego ministra o przejściu lub przejęciu przedsiębiorstwa na własność Skarbu Państwa. Powódka zaś po uzyskaniu takiej decyzji nie wystąpiła ponownie do organów administracji o odszkodowanie, co czyni wytoczone powództwo przedczesnym. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację od tego orzeczenia w dniu 28 listopada 2001 roku w sprawie rozpatrywanej pod sygnaturą I ACa 409/01.

Pomiędzy dniem 1 lipca 2002 roku a dniem 16 października 2002 roku toczyło się przed Sądem Rejonowym w Poznaniu postępowanie w przedmiocie wniosku o zawezwanie Skarbu Państwa do próby ugodowej w przedmiocie odszkodowania w wysokości 46251502,70 zł. Do ugody jednak nie doszło.

Równoległe wnioski o wypłatę odszkodowania w kwocie 46251502,70 zł w związku z unieważnieniem wszystkich trzech decyzji nacjonalizacyjnych wpłynęły do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w dniu 3 lipca 2002 roku i nie można ustalić, czy został nadany drogą pocztową, czy złożony osobiście. Został on pismem z dnia 12 lipca 2002 roku przekazany Ministrowi Gospodarki zgodnie z właściwością. Postanowieniem z dnia 2 marca 2009 roku umorzono postępowanie w sprawie przyznania odszkodowania z tytułu uznania za nieważne orzeczeń z dnia 24 marca 1950 roku i 24 sierpnia 1950 roku z uwagi na zakończenie postępowania w tym przedmiocie decyzją ostateczną z dnia 24 listopada 1998 roku. Jednocześnie zawiadomiono wnioskodawczynię o możliwości wniesienia o przyznanie odszkodowania w następstwie stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 22 stycznia 1958 roku do Ministra Infrastruktury jako organu właściwego, pouczając jednocześnie, że jego złożenie w terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia wywołuje skutek od dnia wniesienia pierwszego podania. To zawiadomienie doręczono zostało w dniu 9 marca 2009 roku, a kolejny wniosek o odszkodowanie złożono do Ministra Infrastruktury w dniu 20 marca 2009 roku. W dniu 7 sierpnia 2009 roku Minister Gospodarki utrzymał w mocy decyzję własną z dnia 2 marca

2009 roku, a w dniu 22 września 2009 roku Minister Infrastruktury przekazał Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji ponowny wniosek o przyznanie odszkodowania w części dotyczącej decyzji z 1958 roku. Wyrokiem z dnia 8 stycznia 2010 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie uchylił decyzje z dnia 2 marca 2009 roku i 7 sierpnia 2009 roku, wskazując, że z uwagi na wydanie decyzji z dnia 30 czerwca 1999 roku nastąpiła zmiana stanu faktycznego sprawy o charakterze prawotwórczym. Skarga kasacyjna od tego orzeczenia została oddalona przez Naczelny Sąd Administracyjny w dniu 21 lutego 2012 roku. Zwrot wniosku o odszkodowanie z dnia 3 lipca 2002 roku nastąpił w dniu 4 kwietnia 2012 roku z uwagi na właściwość sądu powszechnego do rozpoznania sprawy, a postanowienie to utrzymano w mocy w dniu 10 lipca 2012 roku, o czym zawiadomiono wnioskodawcę w dniu 17 lipca 2012 roku. Natomiast sprawa administracyjna o odszkodowanie za bezprawną decyzję z dnia 22 stycznia 1958 roku jest nadal w toku.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzić należy, że zgodnie z art. 160 § 6 k.p.a., którego naruszenie zarzucono w apelacji trzyletni termin przedawnienia liczy się od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, na podstawie art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem art. 156 § 1. Decydujące znaczenie dla prawidłowego zastosowania art. 160 § 6 k.p.a. ma zatem oznaczenie chwili, w której staje się ostateczna decyzja nadzorcza wydana przez właściwego ministra lub samorządowe kolegium odwoławcze. Obowiązująca od dnia 10 kwietnia 2011 roku treść art. 16 § 1 k.p.a. sprawia, że ostateczność decyzji nadzorczej wydanej przez ministra lub samorządowe kolegium została uzależniona od tego, czy strona w określonym terminie wystąpiła do organu z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy. Dla tego terminu - na podstawie odesłania zawartego w art. 127 § 3 in fine k.p.a. - ma znaczenie art. 129 § 2 k.p.a., zgodnie z którym odwołanie wnosi się w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji stronie, a gdy decyzja została ogłoszona ustnie - od dnia jej ogłoszenia stronie. W konsekwencji jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 20 stycznia 2015 roku (III CZP 78/14, OSNC 2015/6/66) oznacza to, że jeżeli strona w terminie czternastu dni od doręczenia jej decyzji nadzorczej ministra albo samorządowego kolegium odwoławczego - ewentualnie od dnia ogłoszenia tej decyzji - zwróciła się do tego organu z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy, to skutek w postaci ostateczności decyzji nadzorczej następuje dopiero z dniem wydania decyzji w wyniku ponownego rozpatrzenia sprawy i od tego dnia powinien być liczony trzyletni termin przedawnienia, o którym mowa w art. 160 § 6 k.p.a. W razie niezłożenia przez stronę wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy w ustawowym terminie, decyzja staje się ostateczna z upływem 14 dni od doręczenia (ogłoszenia) jej decyzji nadzorczej. Ta chwila określa wówczas początek biegu przedawnienia omawianego roszczenia. Jednocześnie zdaniem Sądu Najwyższego nie powinno się różnie traktować spraw sprzed i po nowelizacji kodeksu postępowania administracyjnego w 2011 roku i decyzja ostateczna według art. 16 k.p.a., również przed jego nowelizacją, mogła oznaczać decyzję nadzorczą wydaną na skutek rozpoznania wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Zważywszy na powyższe poglądy, w pierwszej kolejności stwierdzić należy, że roszczenie odszkodowawcze zgłoszone w niniejszej sprawie wywodzone było z tytułu wydania trzech bezprawnych orzeczeń nacjonalizacyjnych, które unieważniono decyzjami z dnia 19 czerwca 1997 roku i z dnia 30 czerwca 1999 roku. Odnosnie decyzji z 1950 roku, to postępowanie o odszkodowanie z ich tytułu toczyło się najpierw w trybie administracyjnym i zakończyło decyzją z dnia 17 czerwca 1998 roku, a następnie od 1998 roku (na co wskazuje sygnatura sprawy) przed sądem powszechnym do dnia 28 listopada 2001 roku, kiedy prawomocnie uznano roszczenie za przedwczesne z uwagi na niewyczerpanie drogi postępowania administracyjnego w przedmiocie odszkodowania w związku z unieważnieniem decyzji z dnia 22 stycznia 1958 roku. Taki wniosek o odszkodowanie wywodzone z wszystkich trzech decyzji nadzorczych został zainicjowany w dniu 3 lipca 2002 roku. Biorąc zaś pod uwagę, że to żądanie odszkodowania wynikało z faktu unieważnienia ostatniego z trzech aktów administracyjnych, które stanowiły podstawę bezprawnej nacjonalizacji przedsiębiorstwa, a wcześniejsza odmowa przyznania odszkodowania z dnia 24 listopada 1998 roku wskazywała na konieczność zakwestionowania tego ogniwa, to nie można przyjąć, by zachodziła tożsamość tych żądań, co potwierdziły zresztą Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie i Naczelny Sąd Administracyjny w orzeczeniach z dnia 8 stycznia 2010 roku i 21 lutego 2011 roku.

W konsekwencji zatem należy przyjąć, że kolejne akcje prawne powódki, realizujące pouczenia i wskazania organów rozpatrujących sprawę, a polegające na złożeniu wniosku o odszkodowanie w postępowaniu administracyjnym, następnie wystąpieniu na drogę sądową o odszkodowanie, w której Sąd uznał się właściwym do rozpatrywania sprawy merytorycznie, potem o zawezwanie do próby ugodowej i ponownie o odszkodowanie w trybie administracyjnym w związku z dopełnieniem postawionego wcześniej wymogu unieważnienia wszystkich trzech aktów nacjonalizacyjnych i wskazaniem Sądu co do konieczności wyczerpania administracyjnego trybu dochodzenia odszkodowania w związku z decyzją z dnia 30 czerwca 1999 roku powodowały przerwy biegu przedawnienia roszczenia wywodzonego z bezprawnych decyzji z dnia 24 marca i 24 sierpnia 1950 roku.

Skoro zaś decyzja z dnia 30 czerwca 1999 roku doręczona została stronie w dniu 13 lipca 1999 roku, to już samo złożenie w dniu 3 lipca 2002 roku wniosku o odszkodowanie wywodzonego także z tego aktu administracyjnego miało miejsce przed upływem terminu przedawnienia i doprowadziło do jego przerwania. Tej oceny nie zmienia wytoczenie ponownej sprawy o odszkodowanie w dniu 20 marca 2009 roku w zgodzie z pouczeniem z dnia 2 marca 2009 roku, gdyż było ono wynikiem wskazania przez organ takiej konieczności, a jednocześnie wobec dochowania terminu z art. 66 § 2 k.p.a. miało ono skutek od chwili pierwotnego zainicjowania sprawy tj. od dnia 3 lipca 2002 roku.

Słuszny był zarzut apelacji co do nieprawidłowego określenia przez Sąd Okręgowy końca przerwy biegu terminu przedawnienia i początku jego ponownego biegu na dzień wydania decyzji umarzającej postępowanie w sprawie przyznania odszkodowania tj. 2 marca 2009 roku. Takie ustalenie pomija bowiem fakt, że zarówno decyzja z dnia 2 marca 2009 roku, jak i utrzymująca ją w mocy decyzja z dnia 7 sierpnia 2009 roku zostały uchylone wskutek wniesienia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. Tym samym obie decyzje zostały wyeliminowane z obrotu prawnego zarówno na moment wnoszenia pozwu, jak i w dacie orzekania przez Sąd Okręgowy w Warszawie, a co za tym idzie nie mogły wywołać skutków materialnoprawnych. Zupełnie inna byłaby zaś ocena tej sytuacji, gdyby nie doszło do wzruszenia tych decyzji na skutek skargi do sądu administracyjnego. Skoro zaś zostały one uchylone, nie można przyjąć, że wywołały one skutki prawne polegające na ostatecznym zakończeniu postępowania administracyjnego wywołanego wnioskiem o odszkodowanie.

W konsekwencji należy przyjąć, że ponowny bieg terminu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego wywodzonego z bezprawnych decyzji z 1950 roku rozpoczął bieg w dniu 10 lipca 2012 roku, kiedy utrzymane zostało w mocy postanowienie z dnia 4 kwietnia 2012 roku o zwrocie wniosku o odszkodowanie. Natomiast nadal nie doszło do zakończenia odrębnej sprawy o odszkodowanie z tytułu unieważnionej decyzji z 1958 roku zainicjowanej przed Ministrem Infrastruktury, a przekazanej do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w związku z zawiadomieniem o takiej konieczności.

Jednocześnie za nieuprawnione należało uznać twierdzenie strony pozwanej, że zwrócony wniosek o odszkodowanie nie wywołuje skutków równoważnych wszczęciu sprawy administracyjnej, gdyż na gruncie kodeksu postępowania administracyjnego brak jest odpowiednika art. 130 § 2 zdanie drugie k.p.c. statuującego takie konsekwencje.

Co do zaś zarzutu strony pozwanej dotyczącego konieczności zainicjowania sprawy sądowej o odszkodowanie po dniu 1 września 2004 roku, to istotnie w uzasadnieniu uchwały pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011 roku (III CZP 112/10, LEX numer 751460) Sąd Najwyższy wskazał, że od dnia wejścia w życie nowelizacji właściwe do dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną podjętą przed tym dniem jest – bez względu na dzień wydania ostatecznej decyzji nadzorczej – tylko postępowanie przed sądami powszechnymi nie tylko wtedy, gdy stwierdzenie nieważności lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a.

ostatecznej decyzji podjętej przed dniem 1 września 2004 roku nastąpiło po tym dniu, ale i wtedy, gdy nastąpiło wcześniej. Nie oznacza to jednak, że Sąd Najwyższy opowiedział się za poglądem, że termin przedawnienia roszczenia z art. 160 k.p.a., który został przerwany wnioskiem skierowanym do organu administracyjnego w związku z wydaniem przed 1 września 2004 roku decyzji nadzorczej stwierdzającej nieważność albo sprzeczność z prawem ostatecznej decyzji administracyjnej, rozpoczyna swój bieg na nowo w tym dniu oraz że ponowny bieg tego terminu jest niezależny od okoliczności i daty zakończenia postępowania administracyjnego, które zostało prawidłowo wszczęte w okresie obowiązywania art. 160 k.p.a. Tezie tej przeczy bowiem treść art. 124 § 2 k.c.

Brak także podstaw do przyjęcia, że wejście w życie nowelizacji do kodeksu cywilnego, którą uchylony został art. 160 k.p.a., stanowiło osobne zdarzenie, od którego należy liczyć początek trzyletniego terminu przedawnienia roszczenia, które przed 1 września 2004 roku było prawidłowo zgłoszone przed organem administracyjnym prowadzącym postępowanie, które do podanej daty nie zostało zakończone. Zresztą za koniecznością zakończenia postępowań wszczętych na podstawie art. 160 § 4 oraz 5 k.p.a. opowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyrokach z dnia 5 września 2005 roku (P 18/04, OTK-A 2005/8/88) i z dnia 21 października 2008 roku (SK 51/04, OTK-A 2008/8/140).

Ponadto wskazać należy, że przesądzenie w niniejszej sprawie wyniku tego postępowania administracyjnego byłoby nieuprawnionym wkraczaniem w sferę zastrzeżoną dla organu administracji, który do momentu ostatecznego zwrotu wniosku był organem właściwym do jego rozpoznania, co skutkuje przerwą biegu terminu przedawnienia roszczenia o odszkodowanie.

Za chybiony należało także uznać zarzut sprekludowania roszczenia podniesiony przez stronę pozwaną w toku sprawy, a odwołujący się do terminu przewidzianego w art. 160 § 5 k.p.a. wobec uznania tego przepisu za niekonstytucyjny wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 września 2005 roku (P18/04, OTKA-2005/8/88).

Uznanie wystąpienia przez powódkę z roszczeniem z art. 160 k.p.a. przed upływem terminu przedawnienia przewidzianego w jego § 6 daje podstawę do przyjęcia, że nie było potrzeby odwoływania się do instytucji nadużycia prawa podmiotowego przez powołanie się przez pozwanego na przedawnienie roszczenia. Niemniej jednak wskazać należy, że w powołanej uchwale pełnego skład Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011 roku (III CZP 112/10) Sąd Najwyższy uznał za uzasadnione stosowanie art. 5 k.c. do zarzutu przedawnienia roszczenia podniesionego przez pozwaną Skarb Państwa w sprawie o roszczenie z art. 160 k.p.a. wówczas, gdy przyczyną upływu terminu przewidzianego na dochodzenie roszczenia, było przedłużanie postępowania administracyjnego, które zostało wszczęte na podstawie art. 160 § 4 i 5 k.p.a. po uchyleniu tego przepisu, przez organ prowadzący sprawę administracyjną. Za podstawę do zastosowania art. 5 k.c. na korzyść uczestnika sprawy administracyjnej dotyczącej roszczeń odszkodowawczych, które przed 1 września 2004 roku zostały zgłoszone na podstawie powołanych przepisów, tym bardziej należałoby uznać wieloletnie zaniechanie wydania decyzji kończącej to postępowanie, które we fragmencie trwało 10 lat, a w pozostałym zakresie nadal jest w toku, pomimo upływu 14 lat od jego wytoczenia. Niemniej jednak konstatacja o wystąpieniu przez powódkę z powództwem przed upływem terminu przedawnienia czyni bezprzedmiotowym szersze rozpatrywanie zarzutu przedawnienia przez pryzmat art. 5 k.c., którego naruszenie zarzucono w apelacji.

Mając na uwadze, że Sąd Okręgowy uwzględnił zarzut przedawnienia i nie rozpatrywał przesłanek merytorycznych zgłoszonego roszczenia co do zasady jak i wysokości, w niniejszej sprawie ma miejsce nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., skutkujące koniecznością uchylenia wyroku w zaskarżonej części i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie.

W jego toku Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności winien podjąć działania zmierzające do prawidłowego ustalenia reprezentacji Skarbu Państwa przy uwzględnieniu, że podstawę faktyczną powództwa stanowi obok decyzji wydanych

przez Ministra Przemysłu Lekkiego w 1950 roku orzeczenie z dnia 22 stycznia 1958 roku Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych. Ponadto oceny wymaga okoliczność wpływu na tok niniejszego postępowania niezakończonyj sprawy administracyjnej o odszkodowanie za bezprawną decyzję o zatwierdzeniu protokołu zdawczo – odbiorczego, a co za tym idzie konieczne jest rozważenie zasadności zawieszenia postępowania. Badając natomiast przesłanki merytoryczne powództwa, Sąd Okręgowy winien poddać ocenie decyzje stanowiące podstawę faktyczną powództwa jako źródło szkody w postaci utraty ruchomości wskazanych w piśmie z dnia 25 marca 2014 roku oraz ich związek przyczynowy z powstaniem tak rozumianej szkody i jej rozmiarem. Ta analiza winna uwzględniać okoliczność wydania przez Sąd Okręgowy w Warszawie prawomocnego wyroku z dnia 4 września 2000 roku w sprawie o sygnaturze akt I C 2545/98, a w konsekwencji ocenę zakresu związania przedmiotem tego rozstrzygnięcia zgodnie z art. 366 k.p.c.

Z tych wszystkich względów orzeczono na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania odwoławczego postanowiono zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c.

Robert Obrębski Beata Kozłowska Paulina Aslanowicz